

نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی

سید حمید نورمحمدی

نماینده سابق جمهوری اسلامی ایران در:

گروه بانک توسعه اسلامی و هیئت خدمات مالی اسلامی

فردوس زارع قاجاری

کارشناس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر

سرشناسه : پورمحمدی، حمید، ۱۳۴۶ -
 عنوان و نام پدیدآور : نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی / سیدحمید پورمحمدی، فردوس زارع قاجاری.
 مشخصات نشر : تهران: جهاد دانشگاهی، واحد صنعتی امیرکبیر، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۳۲۸ ص.
 شابک : 978-964-210-163-4
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : سازمان‌های مالی بین‌المللی
 موضوع : سازمان‌های مالی بین‌المللی — کشورهای اسلامی
 شناسه افزوده : زارع قاجاری، فردوس، ۱۳۵۲ -
 شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی. واحد صنعتی امیرکبیر
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۹ن۹پ/ HG۳۸۸۱
 رده بندی دیویی : ۳۳۲.۰۴۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۳۲۴۹۸۰

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر

- نام کتاب : نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی
- تدوین : سیدحمید پورمحمدی - فردوس زارع قاجاری
- ویراستار علمی : پرویز ساسان‌گوهر
- طراح جلد : سهیل جلالی
- نوبت چاپ : اول
- سال چاپ : ۱۳۹۲
- شمارگان : ۱۵۰۰ نسخه
- قیمت : ۱۶۰۰۰۰ ریال
- چاپخانه : اصیل
- شابک : 978-964-210-163-4 ISBN

• نشانی پستی: خ حافظ - روبروی دانشگاه صنعتی امیرکبیر

استفاده از مطالب کتاب با ذکر نام منبع بلامانع است.

نمودار محتوی کتاب نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی

فصل یکم: بانک توسعه اسلامی (IDB)

فصل دوم: شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی (ICD)

فصل سوم: شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی (ICIEC)

فصل چهارم: شرکت بین‌المللی اسلامی تأمین مالی تجارت (ITFC)

فصل پنجم: صندوق انسجام اسلامی برای توسعه (ISFD)

فصل ششم: مؤسسه پژوهش و آموزش اسلامی (IRTI)

فصل هفتم: هیئت خدمات مالی اسلامی (IFSB)

فصل هشتم: شرکت بین‌المللی اسلامی مدیریت نقدینگی (IILM)

فصل نهم: سازمان حسابداری و حسابرسی مؤسسات مالی اسلامی (AAOIFI)

فصل دهم: مرکز اسلامی مصالحه و داوری بین‌المللی (IICRA)

فصل یازدهم: مؤسسه بین‌المللی رتبه‌بندی اسلامی (IIRA)

فصل دوازدهم: سازمان بین‌المللی بازار مالی اسلامی (IIFM)

مقدمه

حضور نگارنده در هیئت‌مدیره اجرایی بانک توسعه اسلامی و هیئت‌مدیره تعدادی از مؤسسات وابسته به آن، به نمایندگی از دولت جمهوری اسلامی ایران، این فرصت مغتنم را فراهم نمود تا ضمن بهره‌مندی مستمر از فضای معنوی مکه مکرمه و مدینه منوره، با امکان دسترسی به تحقیقات و مستندات و با انگیزه انتقال تجربه و کارکرد گروه بانک توسعه اسلامی به هم‌میهنان و نیز فارسی‌زبانان سایر کشورها، تدوین این کتاب در دستور کار قرار گیرد.

بانک توسعه اسلامی بزرگترین نهاد مالی جهان اسلام است و یکی از نهادهای توسعه‌ای بین‌المللی به شمار می‌رود که تمامی کشورهای اسلامی در آن عضویت دارند و کارکردهای قابل توجهی در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی دارد.

این بانک علاوه بر ارائه خدمات متنوع اقتصادی به امت اسلامی، نقش بی‌بدیلی در طراحی ابزارها و تأسیس نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی داشته است. نقش اساسی بانک توسعه اسلامی در ایجاد نهادهای مالی اسلامی باعث شد که نوشتار حاضر، علاوه بر گروه بانک توسعه اسلامی، به سایر نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی بسط داده شود و به معرفی و تشریح این نهادها نیز بپردازد.

امید است که این مجموعه در معرفی نهادهای مالی بین‌المللی اسلامی و بسط دانش بانکداری اسلامی و همچنین در راهنمایی فعالین اقتصادی کشور برای بهره‌مندی از خدمات این نهادها مؤثر واقع شود.

نگارش این کتاب جز با حمایت ریاست ارجمند گروه بانک توسعه اسلامی جناب آقای دکتر احمد محمد علی میسر نبود بر خود فرض می‌دانم از اخلاق پسندیده و مدیریت فاخر و خیرخواهی و دلسوزی فراوان ایشان برای امت اسلامی یاد و تمجید نمایم.

همچنین در دوران حضور اینجانب در بانک توسعه اسلامی دو تن از کارشناسان ارجمند و متخصص کشور سرکار خانم فاطمه مهجوریان قمی و جناب آقای فردوس زارع قاجاری به اینجانب کمک فراوان می‌نمودند تا به مدد تلاش آنان حضور اینجانب در جلسات بانک مذکور، مؤثر و موفق باشد. از زحمات ارزنده آنان نیز تشکر می‌نمایم.

در این مسیر جناب آقای زارع تلاش و همراهی خود را استمرار بخشید تا با همت و همکاری ایشان زمینه تدوین این کتاب که حاصل تجربیات و همکاری‌های آن سال‌ها بود فراهم شود. لازم می‌دانم از جد و جهد فراوان ایشان سپاسگزاری نمایم.

جناب آقای پرویز ساسان گهر کارشناس ارجمند بانکی کشور به دلیل تخصصی بودن متن بر ویرایش کتاب اهتمام نمودند و سرکار خانم رقیه ولدان پیکربندی کتاب را برای چاپ عهده‌دار بودند، که جای تشکر و قدردانی دارد. لازم می‌دانم از شرکت تأمین سرمایه امید که در معرفی نهادها و ابزارهای نوین مالی اسلامی همت عالی نموده و ارائه این کتاب نیز به مدد و حمایت آن میسر شد سپاسگزاری کنم. در پایان نیز تشکر خود را از جناب آقای سعید جلالی و جهاد دانشگاهی صنعتی امیرکبیر که چاپ و انتشار کتاب را بر عهده داشته‌اند، اظہار می‌نمایم.

سید حمید پورمحمدی

نماینده سابق جمهوری اسلامی ایران

در بانک توسعه اسلامی

فهرست تفصیلی

۱ فصل یکم - بانک توسعه اسلامی (IDB)

۳ - بانک توسعه اسلامی.....

۵ مبحث یکم: کلیاتی درباره بانک توسعه اسلامی

- ۵ (۱) پیشینه تأسیس بانک توسعه اسلامی.....
- ۵ (۲) رابطه بانک توسعه اسلامی و سازمان همکاری اسلامی.....
- ۶ (۳) اهداف، وظایف و اختیارات بانک.....
- ۷ (۴) اهم فعالیت‌های بانک.....
- ۸ (۵) اعضا و شرایط عضویت.....
- ۱۰ (۶) وضعیت سرمایه بانک.....
- ۱۴ (۷) سال مالی بانک.....
- ۱۴ (۸) محل استقرار بانک.....
- ۱۴ (۹) واحد پولی.....
- ۱۴ (۱۰) زبان رسمی و زبان‌های کاری بانک.....
- ۱۵ (۱۱) نیروی انسانی بانک.....

۱۶ مبحث دوم: ارکان و ساختار سازمانی بانک

- ۱۶ (۱) مجمع عمومی.....
- ۲۰ (۲) رئیس کل بانک.....
- ۲۳ (۳) هیئت مدیره اجرایی.....

۳۵ مبحث سوم: مؤسسات، صندوق‌ها و دفترهای منطقه‌ای

- ۳۵ (۱) مؤسسات وابسته.....
- ۳۷ (۲) صندوق‌های خاص.....
- ۳۸ (۳) دفاتر منطقه‌ای.....

۴۰ مبحث چهارم: ساز و کارها و روش های تجهیز و تخصیص مالی

- ۴۰ (۱) ساز و کارهای تجهیز منابع در بانک توسعه اسلامی
- ۴۲ (۲) ابزارهای تجهیز منابع در بانک توسعه اسلامی
- ۴۳ (۳) روش های تخصیص منابع
- ۴۷ (۴) فرآیند اداری

۴۸ مبحث پنجم: چرخه عملیات تأمین مالی پروژه ها

- ۴۸ (۱) شناسایی پروژه
- ۴۹ (۲) آماده سازی پروژه
- ۴۹ (۳) ارزیابی و مذاکره
- ۵۳ (۴) اجرا و نظارت

مبحث ششم: ارزیابی تحولات، کارنامه عملکرد و دستاوردهای بانک (از زمان تأسیس

۵۴ تاکنون)

- ۵۵ (۱) رشد و توسعه سازمانی
- ۵۷ (۲) افزایش میزان تسهیلات و خدمات
- ۶۰ (۳) سایر کارکردها و خدمات

۶۱ فصل دوم - شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی (TCD)

- ۶۳ - شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی

۶۳ مبحث یکم - کلیات

- ۶۳ (۱) پیشنهادی تأسیس
- ۶۴ (۲) اهداف و مأموریت ها
- ۶۵ (۳) ساختار سرمایه شرکت
- ۶۶ (۴) مرکز فعالیت شرکت
- ۶۶ (۵) سال مالی
- ۶۶ (۶) زبان رسمی

۶۷ مصونیت‌ها و مزایا ۶۷

مبحث دوم: اعضا، ارکان و ساختار سازمانی

۶۷

- (۱) اعضا و سهامداران ۶۷
- (۲) مجمع عمومی ۶۸
- (۳) هیئت‌مدیره ۶۹
- (۴) مدیر کل ۷۰
- (۵) کمیته اجرایی ۷۰
- (۶) کمیته شریعت ۷۱
- (۷) کمیته حسابرسی ۷۲
- (۸) کمیته مشورتی ۷۲

مبحث سوم: محصولات، خدمات و روش‌های تأمین مالی

۷۲

- (۱) تأمین مالی برای بخش خصوصی: تسهیلات کوتاه‌مدت و بلندمدت ۷۲
- (۲) خدمات مشاوره‌ای ۷۶
- (۳) معیارهای پذیرش پروژه برای تأمین مالی ۷۷
- (۴) نحوه تقاضای تسهیلات از شرکت ۷۷

مبحث چهارم: ارزیابی عملکرد شرکت

۸۱

فصل سوم: شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی (ICIEC) ۸۵

مبحث اول: کلیات

۸۷

- (۱) پیشینه ۸۷
- (۲) اهداف و مأموریت‌ها ۸۷
- (۳) رابطه شرکت و سازمان کنفرانس اسلامی ۸۸
- (۴) شخصیت حقوقی شرکت و محدودیت‌های آن ۸۸
- (۵) اصول اساسی حاکم بر فعالیت شرکت ۸۹
- (۶) میزان و ترکیب سرمایه شرکت ۸۹

۹۰ (۷) مرکز فعالیت شرکت

۹۰ (۸) زبان رسمی

۹۰

مبحث دوم: اعضا، ساختار سازمانی و ارکان

۹۰ (۱) اعضا و سهامداران

۹۱ (۲) مجمع عمومی، ترکیب، وظایف و اختیارات آن

۹۱ (۳) هیئت مدیره

۹۲ (۴) نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در هیئت مدیره شرکت

۹۳ (۵) رئیس هیئت مدیره و رئیس شرکت

۹۳ (۶) مدیر اجرایی شرکت

۹۵

مبحث سوم: خدمات و محصولات شرکت

۹۵ (الف) صدور بیمه نامه

۹۵ (۱) بیمه نامه اعتبار صادراتی

۹۸ (۲) بیمه نامه سرمایه گذاری خارجی

۱۰۰ (۳) بیمه نامه برای بانکها

۱۰۲ (ب) کمک های فنی

۱۰۲ (ج) اهم فعالیت های مؤسسه

۱۰۲ - ضمیمه شماره یک اعضای هیئت مدیره شرکت بیمه اسلامی در سال ۲۰۱۰ میلادی

۱۰۳

فصل چهارم: شرکت بین المللی اسلامی تأمین مالی تجارت (ITFC)

۱۰۵

مبحث یکم: کلیات

۱۰۵ (۱) پیشینه تأسیس شرکت

۱۰۸ (۲) اهداف شرکت

۱۰۹ (۳) میزان و ترکیب سرمایه

- (۱) اعضا و سهامداران ۱۱۰
- (۲) ارکان و ساختار سازمانی ۱۱۱

- (۱) خدمات و محصولات شرکت ۱۱۴
- (۲) شرایط استفاده از تسهیلات شرکت ۱۱۷
- (۳) ابزارهای تأمین مالی ۱۱۹
- (۴) ارزش مورد استفاده در تأمین مالی ۱۲۰

- (۱) کلیات ۱۲۵
- (۲) زمینه‌های شکل‌گیری صندوق ۱۲۶
- (۳) تأسیس صندوق ۱۲۷
- (۴) اقدامات اولیه و پیشنیاز برای تأسیس صندوق ۱۲۸
- (۵) آغاز فعالیت صندوق به صورت رسمی ۱۲۹
- (۶) اهداف و اولویت‌های صندوق ۱۲۹
- (۷) اصول حاکم بر فعالیت‌های صندوق ۱۳۰
- (۸) سرمایه صندوق ۱۳۰
- (۹) منابع مالی و درآمدی صندوق ۱۳۱

- (۱) عضویت و مشارکت در صندوق ۱۳۲
- (۲) ساختار مدیریتی صندوق ۱۳۲

۲۱۳.....	۳) کمیته اجرایی هیئت رئیسه
۲۱۴.....	۴) کمیته حسابرسی
۲۱۴.....	۵) کمیته مدیریت ریسک
۲۱۴.....	۶) کمیته شریعت
۲۱۴.....	۷) مدیر اجرایی ارشد

فصل نهم: سازمان حسابداری و حسابرسی مؤسسات مالی اسلامی (AAOIFI) ۲۱۵

مبحث یکم: کلیات ۲۱۷

۲۱۷.....	۱) پیشینه
۲۱۹.....	۲) تأسیس سازمان
۲۲۰.....	۳) اهداف و وظایف
۲۲۱.....	۴) منابع مالی سازمان
۲۲۱.....	۵) روابط میان سازمان و جمهوری اسلامی ایران

مبحث دوم: اعضا، ارکان و ساختار سازمان ۲۲۲

۲۲۲.....	۱) عضویت در سازمان
۲۲۳.....	۲) ارکان و ساختار سازمانی

مبحث سوم: محصولات و خدمات سازمان ۲۲۹

۲۲۹.....	۱) استانداردهای تدوین شده در سازمان
۲۳۰.....	۲) خلاصه‌ای از استانداردها

مبحث چهارم: سایر فعالیت‌های سازمان ۲۴۲

۲۴۲.....	۱) دوره‌های آموزشی
۲۴۴.....	۲) انتشارات

فصل دهم: مرکز اسلامی مصالحه و داوری بین المللی (IICRA) ۲۴۵

۲۴۷

مبحث یکم: کلیات

- ۲۴۷..... (۱) پیشینه تأسیس.....
۲۴۸..... (۲) اهداف.....
۲۴۸..... (۳) محل استقرار مرکز.....
۲۴۸..... (۴) ابعاد بین المللی و اسلامی مرکز.....
۲۴۸..... (۵) روش حل اختلاف.....
۲۴۹..... (۶) ساز و کار اجرایی.....
۲۴۹..... (۷) محاسن و مزایای عمومی داوری و حل اختلاف.....
۲۵۰..... (۸) سایر خدمات مرکز.....

۲۵۰

مبحث دوم: ارکان و ساختار سازمان

- ۲۵۱..... (۱) مجمع عمومی.....
۲۵۱..... (۲) هیئت امناء.....
۲۵۲..... (۳) کمیته اجرایی.....
۲۵۲..... (۴) دبیرخانه.....

۲۵۷

فصل یازدهم: مؤسسه بین المللی رتبه بندی اسلامی (IIRA)

۲۵۹

مبحث یکم: کلیات

- ۲۵۹..... (۱) مقدمات.....
۲۵۹..... (۲) پیشینه و اهداف مؤسسه.....
۲۶۰..... (۳) سهامداران مؤسسه.....
۲۶۲..... (۴) ساختار سازمانی و استقلال مؤسسه.....

۲۶۳

مبحث دوم: خدمات و فعالیت ها

- ۲۶۳..... (۱) خدمات رتبه بندی.....

۲) برگزاری کارگاه‌های آموزشی ۲۶۸

۳) گزارشات پژوهشی ۲۶۸

فصل دوازدهم: سازمان بین‌المللی بازار مالی اسلامی (IIFM) ۲۶۹

مبحث یکم: کلیات ۲۷۱

۱) پیشنهاد تأسیس ۲۷۱

۲) اهداف ۲۷۱

۳) خدمات و فعالیت‌های سازمان ۲۷۲

۴) طرح‌های استراتژیک سازمان ۲۷۳

۵) مزیت‌های سازمان برای صنعت خدمات مالی اسلامی ۲۷۳

مبحث دوم: اعضا و ارکان سازمان ۲۷۴

۱) اعضا و انواع عضویت ۲۷۴

۲) ارکان و ساختار سازمان ۲۷۶

پیوست: کلید واژگان و جدول اختصارات ۲۷۷

فهرست جداول و اشکال

نمودار شماره یک: گستره جغرافیایی کشورهای عضو بانک توسعه اسلامی در چهار قاره جهان.....	۱۰
جدول شماره یک: وضعیت افزایش تدریجی سرمایه بانک از ابتدای تأسیس تا پایان سال مالی ۱۴۳۰ هجری قمری.....	۱۱
جدول شماره دو: صورت وضعیت پذیره نویسی سهام بانک توسعه اسلامی در پایان سال مالی ۱۴۳۲ هجری.....	۱۱
جدول شماره یک: سرمایه شرکت از زمان تأسیس تا پایان سال ۲۰۱۱ میلادی.....	۶۶
جدول شماره سه: کل مصوبات تا پایان سال ۲۰۱۱ به تفکیک نوع عقد.....	۸۱
جدول شماره سه: توزیع جغرافیایی کل پروژه های مصوب تا پایان سال ۲۰۱۱.....	۸۱
جدول شماره چهار: درصد توزیع منابع بر حسب بخش های مختلف اقتصادی تا پایان سال ۲۰۱۱.....	۸۲
ضمیمه شماره ۱: جدول سهامداران شرکت ICD.....	۸۳
ضمیمه شماره ۲: فهرست مؤسسات مالی عام و اسلامی صاحب سهم در ICD.....	۸۴
نمودار شماره یک: تبیین مأموریت شرکت.....	۸۸
جدول شماره یک: ترکیب سرمایه شرکت بیمه اسلامی سرمایه گذاری و اعتبار صادرات.....	۸۹
نمودار شماره دو: ساختار سازمانی شرکت.....	۹۴
نمودار شماره یک: سیر تکاملی تأمین مالی تجارت در بانک توسعه اسلامی.....	۱۰۷
جدول شماره یک: ترکیب سرمایه شرکت.....	۱۱۰
جدول شماره یک: وضعیت سرمایه صندوق انسجام اسلامی برای توسعه.....	۱۳۱
ضمیمه شماره یک: فهرست اعضا و مشارکت کنندگان در سرمایه صندوق انسجام اسلامی برای توسعه تا سال ۲۰۱۲.....	۱۳۵
نمودار شماره یک: چارت سازمانی مؤسسه.....	۱۴۶
جدول شماره یک: بررسی مقایسه ای انواع عضویت ها.....	۱۶۸
نمودار شماره یک: ساختار سازمانی هیئت خدمات مالی اسلامی.....	۱۷۱
نمودار شماره یک: ارکان اصلی شرکت بین المللی اسلامی مدیریت نقدینگی.....	۲۱۱
نمودار شماره یک: ساختار سازمانی.....	۲۲۴
ضمیمه: فهرست اسامی اعضای مرکز بین المللی اسلامی برای مصالحه و داوری.....	۲۵۳
مناسبات میان سازمان بازار مالی بین المللی اسلامی و سایر فعالان حوزه خدمات مالی اسلامی.....	۲۷۲